

YTTRANDE
2019-04-18

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

S2019/00767/FST

Promemoria om behov av hjälp med andning och sondmatning (S2019/00767/FST)

Sammanfattning

Riksförbundet rörelsehindrade barn och ungdomar (RBU) instämmer i förslaget att andning och sondmatning ska utgöra grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

RBU instämmer i förslaget att lagändringen ska träda i kraft den 1 juli 2019.

RBU instämmer inte i att den del av lagförslaget som avser sondmatning endast ska vara ett förtydligande som inte innebär någon ändring i fråga om vilka hjälpåtgärder som kan ge rätt till personlig assistans i samband med sondmatning.

RBU bedömer att lagförslaget och dess ikraftträdande inte är skäl nog för att återinföra Försäkringskassans tvåårsomprövningar.

RBU bedömer att angivna exempel i promemorian avseende åtgärder som bör kunna ge rätt till personlig assistans för det grundläggande behovet andning inte ska vara uttömmande exempel.

RBU bedömer att andning och sondmatning är sådana grundläggande behov som till sin karaktär är av sådant slag att de ska omfattas av sådana särskilda skäl som ger rätt till personlig assistans/assistansersättning i skola och vid sjukhusvistelse.

Avsnitt 2.2.2 Domar om andningshjälp och sondmatning som grundläggande behov

RBU bedömer att lagförslaget och dess ikraftträdande inte är skäl nog för att återinföra Försäkringskassans tvåårsomprövningar.

Lagförslagets ikraftträdande skapar helt enkelt inte de efterfrågade förutsättningar som krävs för att återinföra Försäkringskassans tvåårsomprövningar. Anledningen är att innehållet i lagförslaget inte medför någon rättssäkerhet för den enskilde. Vid lagförslagets ikraftträdande kommer konsekvenserna av den praxis som föranledde stoppet av tvåårsomprövningar alltjämt att föreligga. En tydlig konsekvens är den praxis som följer av RÅ 2009 ref. 57, om hur grundläggande behov ska bedömas.

Stoppet av tvåårsomprövningar infördes på grund av att praxis, vari RÅ 2009 ref. 57 ingår, inte var samstämmig och drog åt olika håll där praxis inte skapade någon förutsägbarhet för den enskilde. Omständigheterna vid tvåårsomprövningarna var inte rättssäkra. Denna icke rättssäkra situation kommer att kvarstå vid lagförslagets ikraftträdande eftersom lagförslaget inte åtgärdar samtliga konsekvenser av den praxis som föranledde stoppet av tvåårsomprövningar.

Lagförslaget och dess ikraftträdande är därför inte skäl nog för att återinföra Försäkringskassans tvåårsomprövningar.

Avsnitt 3.1 Andning och sondmatning ska anses vara grundläggande behov

RBU instämmer inte i att den del av lagförslaget som avser sondmatning endast ska vara ett förtydligande som inte innebär någon ändring i fråga om vilka hjälpåtgärder som kan ge rätt till personlig assistans i samband med sondmatning.

Denna formulering renderar i att lagförslaget blir en kraftlös åtgärd som inte gör någon faktisk skillnad för den enskilde och dennes rätt till personlig assistans/assistansersättning för sondmatning.

Lagförslaget måste innehålla en tydligare formulering som på ett kraftfullare vis markerar den enskildes rätt till personlig assistans/assistansersättning för det grundläggande behovet sondmatning. Lagförslaget måste på ett tydligare vis särskilja sig från Försäkringskassans tolkning av HFD 2018 ref. 21 i det rättsliga ställningstagandet Bedömning av hjälp med måltider i form av sondmatning (FKRS 2018:04).

I FKRS 2018:04 anger Försäkringskassan följande. *”Hjälp med på- och urkoppling samt justering av slangar är vanligen tillräckligt privat och integritetskänslig. Själva matningen genom sond, det vill säga näringstillförseln, är dock typiskt sett inte tillräckligt privat och integritetskänslig. Det beror på att sondmatning utförs på ett*

annat sätt än matning genom munnen. Matning genom munnen innebär ett mycket nära samspel mellan den enskilde och assistenten. Motsvarande samspel förekommer vanligen inte vid sondmatning”.

Försäkringskassans tolkning av HFD 2018 ref. 21 är fullständigt orimlig och direkt felaktig. Att matning genom munnen och matning genom sondmatning juridiskt sett skulle skilja sig åt är en horribel särskiljning av samma insats vars syfte är att tillgodose samma behov.

I HFD 2018 ref. 21 fastställer HFD följande. *”I förarbetena till lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade har inte preciserats vad som ryms i begreppet måltid. Avgörande bör enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening vara att kroppen tillförs den näring som behövs. På vilket vis näringen intas bör inte vara utslagsgivande. Även andra sätt att tillgodose en persons näringsbehov än att föra mat till munnen bör alltså kunna innefattas i begreppet måltid. Högsta förvaltningsdomstolen anser att sondmatning bör likställas med måltid i den mening som avses i 9 a § första stycket LSS. På samma sätt som vid övriga grundläggande behov uppkommer därmed frågan hur det aktuella behovet ska avgränsas. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen bör själva näringstillförseln -från påkoppling av sondslang till urkoppling av denna - innefattas i begreppet måltid, medan förberedelser och efterarbete, t.ex. rengöring av sondsprutan, faller utanför. Det sagda innebär att begreppet måltid såvitt avser sondmatning får anses omfatta samtliga moment av näringstillförseln. Huruvida olika moment av sondmatningen är integritetskänsliga eller inte saknar betydelse”.*

HFD fastställer med en otvetydig tydlighet att insatsen att bli matad genom sondmatning är att likställa med insatsen att bli matad genom munnen. HFD fastställer även att detta likställande mellan sondmatning och att matas genom munnen avser hela insatsen sondmatning, från påkoppling av sondslang till urkoppling av denna. Därför bedömer HFD att det är ovidkommande att argumentera om vilka moment som är integritetskänsliga vid själva sondmatningen, eftersom den är att likställa med att matas genom munnen. HFD gör denna barska och tydliga bedömning eftersom HFD inte heller vid matning genom munnen ämnar att dela upp vilka moment som är integritetskänsligt, såsom att när man för in bestick i munnen då är det integritetskänsligt och när man har fört ut bestick då upphör den integritetskänsliga delen av att matas genom munnen. Det är fullständigt orimligt att göra sådana bedömningar vid matning genom munnen och lika orimligt är det att göra sådana bedömningar vid sondmatning.

HFD är dock tydligt i vad som inte är integritetskänsligt. Vad som inte är integritetskänsligt vid sondmatning är förberedelser och efterarbete, t.ex. rengöring av sondsprutan. Detta kan likställas med att duka fram och av bordet vid en måltid i samband med att matas genom munnen.

Försäkringskassans ställningstagande i FKRS 2018:04 är grundlöst och saknar bäring i såväl förarbeten till LSS som i HFD 2018 ref 21. Försäkringskassans ställningstagande i FKRS 2018:04 är felaktigt. Denna felaktighet leder till icke rättssäkra bedömningar av den enskildes rätt till personlig assistans/assistansersättning och specifikt för det grundläggande behovet sondmatning.

Lagförslaget måste därför innehålla en tydligare formulering som på ett kraftfullare vis markerar den enskildes rätt till personlig assistans/assistansersättning för det grundläggande behovet sondmatning. Den enskildes rätt måste säkerställas.

Grundläggande behovet andning - inte uttömmande exempel

RBU bedömer att angivna exempel i promemorian avseende åtgärder som bör kunna ge rätt till personlig assistans för det grundläggande behovet andning inte ska vara uttömmande exempel.

Det bör tydligare framgå att angivna exempel i promemorian avseende åtgärder som bör kunna ge rätt till personlig assistans för det grundläggande behovet inte är uttömmande exempel. I annat fall är det lätt för den som har att tillämpa lagförslaget att låsa sig fast vid att det enbart är angivna exempel i promemorian som ger rätt till personlig assistans/assistansersättning för det grundläggande behovet andning.

Genom ett förtydligande undviker man att personer som har en faktisk rätt till personlig assistans/assistansersättning för det grundläggande behovet andning inte får sin rätt tillvaratagen. Man undviker feltolkningar av lagförslaget som äventyrar rättssäkerheten för den enskilde.

Särskilda skäl i skola och vid sjukhusvistelse

RBU bedömer att andning och sondmatning är sådana grundläggande behov som till sin karaktär är av sådant slag att de ska omfattas av sådana särskilda skäl som ger rätt till personlig assistans/assistansersättning i skola och vid sjukhusvistelse.

Det krävs en särskild kompetens om den specifika insats som ska utföras vid andning och sondmatning. Denna särskilda kompetens är nödvändig för att man ska kunna tillgodose den enskildes hjälpbehov vid andning och sondmatning. Det är inte vem som helst som kan hjälpa den enskilde att tillgodose dennes behov vid andning och sondmatning. Man måste förvärva denna särskilda kompetens.

Detta gör att andning och sondmatning är sådana grundläggande behov som till sin karaktär är av sådant slag att de särskiljer sig från resterande grundläggande behov. Andning och sondmatning står mer eller mindre hand i hand med det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper. Vad som skiljer dem åt är att det krävs en psykisk funktionsnedsättning för det grundläggande behovet annan hjälp

som förutsätter ingående kunskaper. Något sådant krav finns inte för de grundläggande behoven andning och sondmatning. I övrigt är dessa grundläggande behov identiska på så vis att det krävs en särskild kompetens för att tillgodose hjälpbehoven.

Andning och sondmatning är därför sådana grundläggande behov som till sin karaktär är av sådant slag att de ska omfattas av sådana särskilda skäl som ger rätt till personlig assistans/assistansersättning i skola och vid sjukhusvistelse.

Nawfal Naji
Förbundsjurist RBU